

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ DEKANI CENTEL:

“Öncelikli sorun staj ve meslek içi eğitimi”

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Tankut Centel, şu anda yöneticisi olduğu okuldan mezun. Fakültenin internet sitesinden “rüzgâr esince aptallar duvar, akıllılar değirmen yapar” sözünü hatırlatan Centel hukuk öğrencilerini, fakültedeki değişim rüzgârlarını desteklemek için yel değirmeni yapmaya çağırarak kadar açık ve net bir öğretim üyesi. Prof. Dr. Centel ile okulun sıkıntılarını ve zenginliklerini konuştuk.

■ Osman Uğur

Hocam fakülte sanırım bu yıl 125. yılını kutlayacak. Okuldan biraz söz eder misiniz?

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1880 yılında kurulmuş ve bu yıl 125. yılını kutlayacak olan, Türkiye Cumhuriyeti'nin en eski hukuk fakültesidir. Fakültede şu anda 57 öğretim üyesi var; bunların 24'ü profesör. Şu an itibariyle öğrenci sayımız da 2.504'tür. Tabii af yasası çıktıktan sonra gelecek olan öğrencilerle bu sayının artacağını söyleyebiliriz. Tahminen 3.000-3.500 öğrenciye ulaşacaktır. Her yıl, özellikle son yıllarda diyelim, 450 yeni öğrenci kayıt yaptırır. Böylelikle ortalama dört sınıfta 500-600 arasında değişen bir mevcudumuz vardır. Derslik sayısı itibariyle dört büyük amfimiz ve dört de daha ufak olmak üzere dershanemiz mevcut. Bunların şu anda yeterli olduğunu söyleyebiliriz fakat elbette onarımdan geçmesi, mekan ve dersliklerin yenilenmesi lazım. Amfiler ve öğretim üyeleri blokunun onarılması için ihale açıldı. Önümüzdeki günlerde ihale gerçekleştiğinden sonra da bu yıl esaslı bir onarımdan geçecek mekanlarımız.

Köklü bir kurumun diğerlerinden farkı nedir, ne kazandırır öğrenciye?

Öğretim üyesi kadrosu çok önemli. Çünkü mekanlar ne kadar çağdaş olursa olsun sonuçta öğretim üyesi portföyünün zengin olması lazım. Zengin bir kütüphanenin ve zengin bir uluslararası ilişkiler ağı içerisinde olması da önemli. Bunlara baktığımızda, kendimizi eleştirirsek, öğretim üyeleri bakımından zaman içerisinde bir azalma var. Bunun nedeni, gidenlerin yerine yenilerini koyamamaktan kaynaklanıyor. Buna karşılık, zengin bir kütüphanemiz var; üç dört yıl önce 200 milyar para harcayarak onarımdan geçirdik. Şimdi içini de zenginleştirmeye çalışıyoruz. Eski kitaplar bakımından diğer hukuk fakültelerinde olmayan kaynaklar bizde ve Ankara Üniversitesi'nin Hukuk Fakültesi'nde mevcuttur. Yani, kütüphane konusunda başarılı olduğumuzu söyleyebilirim.

Uluslararası ilişkiler bakımından göreceli olarak daha

iyi bir durumdayız. Şu anda, Almanya'daki (Köln, Bonn, Augsburg, Berlin Humboldt ve Bochum Ruhr olmak üzere) beş hukuk fakültesiyle ERASMUS programları çerçevesinde, öğrenci değişimi yapıyor. Bunlar Almanya'nın belli başlı önde gelen hukuk fakülteleridir. Bununla birlikte aynı fakültelerle şu anda öğretim üyeleri değişimi henüz gerçekleştirmiş değil. Daha çok öğrenciler ve özellikle de Almanya'daki Türk kökenli öğrenciler veya Türk vatandaşı olan Almanya'da hukuk okumuş veya okumakta olan öğrencilerin buraya bir veya iki yarıyıl gelmeleri söz konusu; bunların masrafları da Avrupa Komisyonu'ndan karşılanıyor. Biz de aynı şekilde burada kolejlerden mezun, iyi Almanca veya iyi İngilizce bilen öğrencilerimizi bu hukuk fakültelerinde bir veya iki yarıyıl öğrenime gönderiyor ve oradan getirdikleri belgeyi burada geçerli sayıyoruz.

Peki öğrenciler bu değişim programından kolayca yararlanabiliyorlar mı?

Bu değişimde herhangi bir sıkıntımız yok şu anda. Bir tek Ulusal Ajans konusunda problem var. Ulusal Ajans Türkiye'de henüz tam olarak oturmuş değil ama bunların da aşılamayacak sorunlar olacağını zannetmiyorum. Dışarıdan gelenler konusunda tabii çok talep var. Özellikle yabancılar; İngilizler, Almanlar, Fransızlar... Fakat bizim fakültelerimizde derslerin Türkçe verilmesi nedeniyle dil gücünü yaşıyor ve bu da onların buraya gelmelerini engelliyor. Sadece Türkçe bilen yabancılar veya Türkler dışarıdan geliyor. Bizden de ancak dersleri takip edecek kadar iyi dil bilenler yurtdışına gidebiliyor.

Hocam peki hukuk yabancı dilde öğrenilebilir mi?

Hukuk öğrenimi, sadece sınırlı olarak yabancı dilde alınabilir. Sınırlı diyorum çünkü sonuçta bizim mezunlarımız Türkiye'de görev yapacak kimselerdir. Duruşmaya çıkacak olan, dava dilekçesi yazacak olan kişilerdir ve bunlar Türkçe yapılabilir. Çünkü, bizim resmi dilimiz Türkçe, Anayasamızda da bu var. Bununla birlikte yabancı dil bilmeyen bir mezun olmamalı elbette. Yabancı dil avukatların ve savcılarının yetişmesi bakımından son derece önemli. Zaten kolejlerden gelenler, yabancı dilde eğitim yapan liselerden gelenler hiçbir sorun yaşamıyor. Son yıllarda bu tip öğrencilerin sayısında bir artış gözlemliyoruz. Bundan önce taşradan dil bilmeyen, ortalama ailelerin çocukları buraya gelir gibi görünüyordu, böyle bir imajımız vardı. Bu imajın dengelendiğini memnuniyetle görüyoruz. Ancak, bunlar çoğunlukla fakültemizdeki kalıcı olmuyor, bizde öğretim üyeliğini tercih etmiyorlar; şu anda bu da bizim bir açmazımız. Bizim kaynağımızı devam ettirme güc-

lüğümüz var. Giderek azalan ya da emekli olan veya vakıf üniversitelerine geçen öğretim görevlisi portföyü bir tarafta, çok iyi yabancı dil bilen zengin öğrenci kadrosu diğer tarafta. Yazık ki bu öğrenci kadrosu, uygulamaya yöneliyor.

Bütün devlet üniversitelerinin sıkıntılarının en başında bu sorun var galiba...

Maddi kaynaklar her şey değildir, ama öğretim üyeleri açısından çok şeydir. Öğretim üyesi en azından geçim sıkıntısı çekmemelidir, bu bir. İkincisi, özellikle üniversitelerde araştırma olanaklarının ve bilimsel özelliğin öğretim üyelerine yeterince tanınmış olması gerekir. Oysa, araştırma olanaklarına baktığımızda, son yıllarda pek teşvik edilmediğini görüyoruz. Giderek, öğretim üyeliği cazip bir meslek olmaktan çıkıyor. İnsanlar fakülteden mezun olduktan sonra bankaya gidiyor, şirketlerde avukat ya da serbest piyasada müşavir olmayı seçiyor ama üniversiteyi tercih etmiyorlar. Bu da, büyük ölçüde maddi olanakların yetersiz olmasından kaynaklanıyor. Devletin tutarlı personel ve maaş politikasının olmaması da büyük etken. Sadece bizim fakültemizle ilgisi olan bir sorun değil bu. Genelde üniversitelerin, yüksek öğrenimin sorunlarından biri.

Sadece devlet üniversiteleri için mi geçerli?

Aslında vakıf üniversitelerinde de çok büyük ücretlerin ödendiğini tahmin etmiyorum. Hiçbir zaman bizim alanımızda bir kişinin yazıhanesinden çıkıp da, ister vakıf olsun ister devlet üniversitesi olsun, bilimsel anlamda çalışmasını, araştırma yapmasına teşvik edici ortamlar değil şu anda. Tabii, bu bir sistem sorunudur. Yabancı ülkelere baktığımızda, hem üniversitelerde maaş politikaları ve araştırma olanaklarının yüksek olduğunu, hem de dışarıda çalışmak isteyen yani uygulama içerisinde yer almak isteyenlere de yine aynı şekilde düzenli ücretler ödendiğini görüyoruz.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin bu anlattıklarınız çerçevesinde ileriye yönelik projeleri nedir?

İleriye dönük projeler içerisinde özellikle bu bize gelen genç öğrencilere olanaklar sağlamak var. Genç insan kaynağı ve gücünü teşvik etmemiz, yönlendirmemiz ve onların arasında seçimler yapıp bunları üniversiteye kazandırmamız gerekiyor. Özellikle bunun için çalışıyorum. Öğrenci klüplerinin teşviki, yurtdışına, sanal duruşmaya öğrenci yollanması, öğrenci etkinliklerini desteklemek gibi konularda elimizden geleni yapıyoruz. Idealist insanlar varsa, onlar üniversiteye kazandırılabilir. Onun dışında, yine piyasada danışmanlık veya avukatlık yapanlar da elbette destekleniyor. Bi-

zim mezunlarımız arasında yargıçlık mesleğini tercih eden oldukça azdır. Genellikle İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi avukat yetiştiren ve özel hukuk ağırlıklı bir kurum niteliğini kazanmıştır; piyasaya insan gücü sunan bir fakültedir. Şu anda fakültemizde kamu hukuku ve hukukçularının çok önde olduklarını söyleyemeyiz. Bu diğer hukuk fakültelerinde de izlenen bir eğilimdir.

Aynı fakültede okumuş bir olarak bugün görülen eğitimle karşılaştırır mısınız?

Farklar var. Benim dönemimde bir öğretim üyesinin dersine girilir, o izlenir, öğleden sonra da kütüphane olanakları kullanılırdı. Şimdi kendi öğrencilerimize baktığımızda; öğrenciler sadece notların fotokopilerinden ve kitap özetlerinden yararlanıyorlar, bunları okumakla yetiniyorlar. Kütüphane araştırmasına hiç girmiyorlar ve sadece hocalarının kitaplarını okuyorlar. Halbuki aynı alanda yazılmış birçok kitap var. Geçmiş 80 yıllık hukuk uygulaması içerisinde artık çeviri eserler yerine ülkeye yönelik özgün eserler geliştirilmiş durumdadır.

Öğrenci psikolojisi, sadece dersi geçmeye bakıyor. Fazla bir şey öğrenmeye de çabalamıyor. Bunlar içinde istisnalar var, ama genelde baktığımızda, sabah derse giren veya hiç fakülteye uğramayıp son anda sınavlara hazırlanan bir profil var.

Daha çok okul dışında zaman geçiriyorlar; orada öğrenciler ne yapıyor diyecek olursanız ya internet kafelerde geziniyorlar, sinema ve tiyatroya gidiyor veya bilgisayar başında zaman geçiriyorlar. Tabii, benim dönemimde olmayan bir internet olanağı var artık. Hiçbir bilgi artık gizli kapaklı değil. Herkes internet sayfalarında gezinerek bilgi edinme haklarını sonuna kadar kullanıyor. Bu güzel bir şey tabii; öğrencilerin çoğunluğu bilgisayar biliyor. Bizde hâlâ bilgisayar bilmeyen öğretim üyesi vardır maalesef; bunu iftiharla söyleyemiyorum. Bunlar tabii benim dönemimin eksi yanları. Hukukçular dünyanın en muhafazakar insanlarıdır. Biz yeniliklere karşı değildiriz, ama yeniliklere hemen uyum gösteren bir kesim de değildir. Bilgisayar konusunda; öğretim üyelerimiz arasında -özellikle eski kuşak diyeyim- fazla bu işlere uyumlu olmadığını görüyoruz.

Bir fark da şu: Araştırma görevlilerimiz içerisinde ağırlıklı olarak İngilizce'ye yönelenler vardır mesela. Asistanlarımızı alırken geçmişte, hep Almanca ya da Fransızca bilenler arasından seçmişizdir. İngilizce bilen son derece azdır. Şimdi, Kara Avrupası hukuk sistemleri Amerikan hukukunun ablukasında olduğu için herkes İngilizce'ye yönelmiş durumdadır. Bu tabii araştırma görevlilerine de yansıyor. Araştırma görevlileri içerisinde daha çok İngilizce ön plana çıkmış durumda. Bunu niçin söylüyorum? 10 yıl sonrasını düşündüğünüzde, bu araştırma görevlileri öğretim üyesi olduklarında fakültemiz daha çok İngilizce bilen ve Amerikan hukukunun etkisinde kalan bir profil çezecektir. Geçmiş portföye baktığımız zaman bizim içimizde daha çok Almanca veya Fransızca bilenler hakim iken, ileride İngilizce'nin önemi ön plana çıkıyor. Zaten bizim şu anda İngilizce hukuk eğitimi veremeyişimizin en önemli nedenlerinden bir tanesi, yeterli İngilizce bilen öğretim görevlisine sahip olamayışımızdır. Kendi fakültemizle ilgili olarak konuşuyorum. Kadro olmayınca İngilizce hukuk da açılmıyor. Ama bunun 10 yıl sonra değişebileceğini tahmin ediyorum. İstanbul Üniversitesi'nin bazı bölümlerinde olduğu gibi nasıl bir İngilizce iktisat, tıp, işletme varsa, bir İngilizce hukuk bölümünün açılacağını tahmin ediyorum.

Eski Adalet Bakanı ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Aysel Çelikel, genel kültürü zayıf öğrencinin hukuk fakültelerine geldiğini ve bir puan barajının kurulmasının yararlı olacağını öneriyor. Öğrencinin kalitesini yükseltmek için bu çerçevede siz neler öneriyor-

sunuz? Hukuk eğitimin süresi ve müfredatı yeterli mi sizce?

Müfredat programlarımızın daha çok teoriğe yönelik olması, uygulamanın ve gelişen hukuk dallarının ihtiyaçlarını karşılamadığını görüyoruz. Yakın geçmişte lisans programlarımızı tekrar gözden geçirttik, değişiklik yaptık; zorunlu ders sayısını azalttık, seçimli ders sayısını çoğalttık elimizden geldiğince. Zamanın koşullarına adapte olmaya çalıştık.

Genel kültür eksikliği liselerden gelen bir sorundur. Bu nasıl değiştirilebilir? Bir hazırlık sınıfı olabilir ve bu sınıfta genel kültür dersleri verilebilir. Buna bir engel yok ama şu anda devletin hukuk fakültesinde bunun gerçekleşmesinin son derece güç olduğunu tahmin ediyorum. Bunu vakıf üniversiteleri kolaylıkla yapabiliyor. Maddi olanaklarının güçlü olması nedeniyle vakıf üniversiteleri bu konuda öndeler. Süreyi bir yıl artırıp beş yıla çıkartmak halk üzerinde büyük bir etki yaratacaktır, ek bir yıl daha okutulması öğrenci ailelerine yük getirecektir. Bir an evvel hayata atılmasını isteyen anne babalar, çocuklarının bir yıl daha masraflarını karşılamakta zorlanacaktır diye düşünüyoruz. Biz tabii sosyal

mi? Onun yerine, yarıyıl sistemine geçilmesini önerebilirim, çünkü hâlâ yarıyıl sistemine geçmeyen, bağıl ve kredi sistemi uygulamayan hukuk fakülteleri var. Bunlar arasında bir eşgüdümün, uyumun sağlanması lazım. Bunlar yapılmadığı sürece sorunların devam edeceğini düşünüyorum.

Öne çıkartmak istediğiniz bir konu var mı?

Şunu vurgulamak istiyorum: Özellikle son dönemlerde hukuk fakülteleri dekanları Ankara'ya çağırıldı. YÖK'te ve Adalet Bakanlığı'nda bir toplantı yapıldı. O toplantıda beliren görüşlerden bu beş yıla çıkarılma ya da bağıl sistemine geçiş üniversitelere bırakıldı. Daha doğrusu, bu tür gelişmelerde bir genellemeye gidilmemesini gerektiğini söylemek istiyorum.

Bizim için esas sorun, staj ve meslek içi eğitimde. Şu anda Türkiye'de en büyük eksiklik düzgün bir avukatlık ve hakimlik stajının yaptırılmaması. Hakim veya avukat olduktan sonra meslek içi eğitim diye bir şey yok, maalesef. Belli başlı barolarımızın ve adalet akademisinin yaptığı çalışmaların dışında Türkiye'de ne doğru dürüst bir staj yapılıyor ne de meslek içi eğitim verili-

ESAS SORUN, STAJ VE MESLEK İÇİ EĞİTİMDE. EN BÜYÜK EKSİKLİK, DÜZGÜN BİR AVUKATLIK VE HAKİMLİK STAJININ YAPTIRILMAMASI

devlet ilkesine bağlı olan devlet hukuk fakültesi olduğumuz için bizdeki esprile vakıf üniversiteleri hukuk fakültelerinin esprisi farklıdır.

Bu arada vakıf üniversitelerine karşı olan bir insan olmadığımı da açıklıkla belirtmek istiyorum. Ancak, elmayla armudu karıştırmamak için, vakıf ile devlet üniversiteleri hukuk fakültelerinin sorunlarının farklı olduğunu, ikisinin aynı platformda tartışılmasının yarar getirmeyeceğini de belirtmek istiyorum.

Hazırlık sınıflarının ihtiyarı olması yani seçimlik, istenirse hazırlık sınıfının açılması gibi bir seçenek olabilir. Neden seçimlik? Çünkü, imkanlarınız varsa hazırlık sınıfı açabilirsiniz. Şartlarınız yoksa, bunu zorunluluk olarak öngörürseniz, o hukuk fakültesi zorlanır. Biz zorlandıktan sonra taşradaki hukuk fakülteleri giderek daha büyük zorluklara düşecektir. Çünkü, Anadolu'daki hukuk fakültelerine baktığınızda, bunların en başta öğretim üyelerini sağlamakta güçlük çektiğini görüyoruz. Peki, öğretim üyesi sağlayamayan bir hukuk fakültesi, nasıl bir hazırlık sınıfı açıp da bunu sürdürecektir?

O bakımdan, genellemeden ama sorunun doğru teşhis edildiğini, genel kültürün zayıf olduğunu, liselerden öğrencilerin zayıf geldiği konusunda hemfikirim. O konuda bir itirazım söz konusu değil. Sadece ortamların farklı olduğunu belirtmek istiyorum. Devlet hukuk fakültelerinde bunlar başarılabilir mi başarılamaz

yor. Yargıç oluyorsunuz, kitabı kapatıyorsunuz. Emekli olana kadar bir siz ihtiyaç duyarsanız kitabı karıştırıyorsunuz. Onun dışında size kimse sormuyor, yeni bir yasa çıkmış bu nasıl uygulanacak veya kararlar arasında uyumsuzluklar nasıl çözümlenecek diye. Aynı şey avukatlar için de geçerli: Avukatlar daima dava açan, dava kovalayan, icra takibi yapan insanlar ama kim ne yazmış, nasıl bir karar çıkmış, doğru mu değil mi, bunun tartışılmaları yapılmıyor. Son yıllarda İstanbul Barosu'nun Staj Eğitim Merkezi bu konuda biraz ön planda, olumlu çalışmalar var. Staj fakültelerde mi adliyelerde mi olmalı? Şimdiye kadar hep adliyelerde verildi. Acaba fakültelerde doğru mu olur yanlış mı olur? Adliyelerde verildiğinde bu stajın içeriği sulandırılmış mı sulandırılmamış mı? Bence sulandırılmış. Ben de avukatlık stajı yaptım, hiçbir şey öğrenmeden çıktım... Mesleğe atıldıktan sonra da meslek içi eğitime ağırlık verilmesi çok önemli. Gerek Türkiye Barolar Birliği'nin, adliyelerin ve Adalet Bakanlığı'nın meslek içi eğitim yaptırması gerektiğini vurgulamak istiyorum. Şu anda kamuoyu hep öğretim beş yıla mı çıksın altı yıla mı çıksın, bunun üzerine yoğunlaşıyor. Hiç kimse Adalet Bakanlığı'na toz kondurmuyor. Halbuki staj adliyelerde doğru düzgün yapılmıyor. Adalet Bakanlığı yargıçlarına, Barolar Birliği kendi avukatlarına meslek içi eğitimi veriyor mu? Biz mezun ediyoruz, sonra herkes kitabı kapatıyor, bitiyor. Benim mesajım da bu olsun. ■